

Asia: VN/9727/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle vammaispalvelulain 2 §:n muuttamiseksi

Lausuntopyynnön kysymykset

1. Lausunnonantajan organisaatio

Valtion viranomainen

2. Auttaako elämänvaiheita koskeva säännös yhdessä säännöskohtaisten perusteluiden kanssa arvioimaan, milloin on kyse sellaisesta avun ja tuen tarpeesta, johon tulee vastata vammaispalvelulain mukaisin palveluin?

Kyllä osittain

Voit halutessasi perustella vastausta tai lisätä muutosehdotuksen

Elämänvaiheiden eritteleminen säännöksessä ja säännöskohtaisissa perusteluissa selkeyttäne arviointia jonkin verran verrattuna siihen, että säännöksessä viitattaisiin vain yleisellä tasolla elämänvaiheeseen. Säännös ja sen perustelut jättävät kuitenkin edelleen tulkinnanvaraa. Lapsuuden, nuoruuden, aikuisuuden ja vanhuuden käsitteet eivät ole täysin tarkkarajaisia, ja, erityisesti rajanveto aikuisuuden ja vanhuuden välillä pykälän soveltamisessa ei ole selkeää. Aluehallintovirastot pitävät perusteltuna, että käsitteitä edelleen täsmennetään tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi ja asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun edistämiseksi.

3. Turvaako esitys vammaispalveluita aiemmin saaneiden vammaisten henkilöiden oikeuden saada vammaispalveluita myös ikääntyessä?

-

Voit halutessasi perustella vastausta tai lisätä muutosehdotuksen

Säännökseen on lisätty tarkennus, jonka mukaan arvioitaessa oikeutta saada vammaispalveluja tulee kiinnittää huomiota palvelujen jatkuvuuteen. Tämän ja säännöksen perustelujen voi arvioida

edesauttavan jonkin verran sitä, että myös ikääntyneillä vammaisilla henkilöillä voi olla oikeus saada vammaispalvelulain mukaisia palveluja. Palvelujen jatkuvuuden turvaaminen on kuitenkin kirjattu hyvin yleisellä tasolla.

4. Täydentääkö elämänvaiheita koskeva säännösehdotus jo hyväksyttyä soveltamisalakokonaisuutta riittävästi sen turvaamiseksi, että vammaispalvelulaki säilyy erityislakina?

Kyllä osittain

Voit halutessasi perustella vastausta tai lisätä muutosehdotuksen

Elämänvaiheita koskeva säännösehdotus täydentää osittain sitä, että vammaispalvelulaki säilyy erityislakina. Epäselväksi jää kuitenkin edelleen se, että saako vammaisen henkilö esim. asumisen tuen palvelut aina vammaispalvelulain perusteella (positiivinen erityiskohtelu). Mikäli ei, niin epäselväksi jää kenelle ja mitkä palvelut tulevat eri elämänvaiheissa myönnettäväksi vammaispalvelulain nojalla. Epäselväksi jää myös, miten arvioidaan henkilön yksilöllisen tarpeen mukaista palvelujen sopivuutta ja riittävyyttä. Koska laki ohjaa käyttämään ensisijaisia palveluja tulee palvelun järjestäjän huolehtia siitä, että niitä on myös riittävästi saatavilla.

Erityisesti edelleen iäkkäiden henkilöiden kohdalla on tulkinnanvaraista, mitä katsotaan tavanomaiseen vanhuuden elämänvaiheeseen liittyviksi toimintakyvyn rajoitteiksi ja terveysongelmiksi, esimerkiksi iäkkään henkilön kaatuessa ja menettäessä sen seurauksena liikuntakykyään pysyvästi.

Aluehallintovirastot katsovat, että säännöksiä on perusteltua edelleen täsmentää tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi ja asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun edistämiseksi.

5. Mitä muuta haluat sanoa esityksestä?

Lakimuutoksen voimaantulon yhteydessä on syytä arvioida tarkkaan sen vaikutukset päätöksentekoon hyvinvointialueilla. Koska 1.1.2025 voimaan tulleen vammaispalvelulain siirtymäsäännökset ovat pitkät, vammaispalveluja järjestetään käytännössä asiakaskohtaisesti hyvinvointialueilla vielä pitkään eri tavalla riippuen siitä, milloin asia on tullut vireille ja päätös palveluista tai erityishuolto-ohjelmasta hyväksymisestä on tehty. Jos esitysluonnoksen mukainen soveltamisalan tarkennus tulee ehdotetulla tavalla voimaan 1.1.2026 alkaen, jäävät vuoden 2025 voimassa olleen lainsäädännön mukaiset päätökset voimaan, jolloin asiakaskohtaiset päätökset voivat poiketa toisistaan hyvinkin paljon riippuen siitä, onko asia tullut vireille 2024, 2025 vai 2026. Tämä on ongelmallista asiakkaiden yhdenvertaisuuden, vammaisten asiakkaiden palvelujen ennustettavuuden ja hyvän hallinnon periaatteiden kannalta. Uuden lainsäädännön ja sen soveltamisen omaksuminen vie aikaa ja kuormittaa entisestään palvelujärjestelmää, joten asiakkaiden oikeus saada riittävät sosiaalipalvelut voi toistuvien lainsäädäntömuutosten myötä vaarantua.

Aluehallintovirastojen näkemyksen mukaan lain tulkinta yhdenmukaisesti läpi valtakunnan edellyttää vahvaa ministeriön ohjausta, linjausta ja koulutuksia sekä soveltamisohjeita. Soveltamisohjeilla tulee täsmentää sitä, mitä tarkoitetaan tavanomaisuudella eri elämänvaiheissa ja miten arvioidaan sitä, miten asiakkaan tuen tarve poikkeaa tavanomaisuudesta.

Siurua Maria
Etelä-Suomen aluehallintovirasto

Räinä Päivi
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto - Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Itä-Suomen aluehallintovirasto, Lapin aluehallintovirasto, Lounais-Suomen aluehallintovirasto, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto ja Pohjois-Suomen aluehallintovirasto ovat laatineet asiasta yhteisen lausunnon.